Ts. Nguyễn Hồng Vũ - Bị nhiễm COVID-19 và đã khỏi bệnh, có bị nhiễm nữa không?

13/9/2021

Một y tá ở New York đang chăm sóc cho bệnh nhân COVID-19. Ảnh: US Navy/Wikipedia

Trên thế giới có hơn 200 triệu người khỏi bệnh COVID-19 một cách tự nhiên. Những người này có hoàn toàn miễn nhiễm với COVID-19?

Riêng tại Việt Nam, theo Bộ Y tế, đến nay đã có hơn 374,000 người thuộc nhóm này. Tức là họ nhiễm COVID-19 và tự khỏi bệnh. Câu hỏi được đặt ra cho nhóm người này là liệu: Họ đã được an toàn trước bệnh COVID-19 chưa? Khả năng tái nhiễm của họ như thế nào? So với người chích vaccine COVID-19, hệ miễn dịch của họ ra sao? Họ sẽ được bảo vệ tối thiểu trong bao lâu? Họ có cần chích vaccine ngừa COVID-19 nữa hay không?

Trước tiên, cần hiểu một sự khác nhau “rất lớn” về phản ứng của hệ miễn dịch khi cơ thể được chích vaccine và cơ thể bị nhiễm bởi virus SARS-CoV-2 một cách tự nhiên. Hầu hết các vaccine COVID-19 hiện nay chỉ nhắm đến một protein quan trọng là protein gai (protein S) có trên bề mặt của virus như vaccine của Pfizer/BioNTech, Moderna, AstraZeneca, Johnson&Johnson, Sputnik V hoặc sử dụng con virus đã bị làm chết (bằng nhiệt hoặc chất hóa học) trong trường hợp vaccine của Sinopharm hoặc Sinovac, để dạy hệ miễn dịch hình dạng con virus thật như thế nào.

Trong khi đó, khi bị nhiễm virus SARS-CoV-2 thật, virus này sẽ xâm nhập vào tế bào vật chủ qua thụ thể ACE2 trên bề mặt tế bào, tạo ra nhiều loại protein trong suốt chu kỳ sống và sinh sản của chúng (không chỉ riêng protein S mà còn nhiều protein khác), tương tác với hàng loạt các con đường tín hiệu của tế bào và do đó hệ miễn dịch của cơ thể sẽ bị kích hoạt một cách toàn diện hơn và nhận biết virus SARS-CoV-2 một cách đầy đủ hơn.

Để dễ hiểu hơn các bạn có thể hình dung việc chích vaccine giống như chúng ta học một vấn đề gì đó chỉ qua một bảng tóm tắt ngắn gọn chứa các điểm chính trong bài, trong khi việc nhiễm virus thật giống như bạn phải học một cuốn sách dày cộm để hiểu về nó một cách thấu đáo. Do vậy, nhìn chung hệ miễn dịch được tạo ra từ người bị nhiễm virus một cách tự nhiên "mạnh" hơn nhiều so với hệ miễn dịch được tạo ra từ vaccine. Tuy nhiên, nói như vậy không phải để khuyến khích các bạn đi "lây nhiễm tự nhiên" để có hệ miễn dịch mạnh hơn vì bệnh COVID-19 là một căn bệnh nguy hiểm và có tỉ lệ tử vong cao ở người lớn tuổi, người có bệnh nền. Vaccine vẫn là giải pháp quan trọng và ưu tiên hàng đầu để phòng tránh lây nhiễm bệnh và ngăn nguy cơ trở nặng hoặc tử vong.

Một nghiên cứu được thực hiện ở Lombardy, Ý từ năm ngoái. Các nhà nghiên cứu quan sát những người đã nhiễm và chưa nhiễm virus SARS-CoV-2 (kiểm tra bằng xét nghiệm RT-PCR) trong cộng đồng trong đợt dịch bệnh đầu tiên (khoảng từ Tháng Hai tới Tháng Bảy, 2020). Nghiên cứu này được thực hiện trên khoảng 15,000 người, theo dõi cho đến hết ngày 28 Tháng Hai, 2021. Người được coi là "bị tái nhiễm" khi người ấy lại được ghi nhận dương tính sau hơn 90 ngày, kể từ lần cuối xét nghiệm âm tính (sau khi hồi phục bệnh COVID-19). Kết quả cho thấy trong hơn 1,579 người bị nhiễm virus, chỉ có năm người bị tái nhiễm (tỉ lệ 0.31%), trong đó chỉ có một người phải điều trị trong bệnh viện. Còn ở nhóm 13,496 người chưa bị nhiễm, có 528 người được phát hiện bị nhiễm virus sau đó (tỉ lệ 3.9%). Kết quả nghiên cứu cho ta thấy, hai nhóm người này ở trong cùng một điều kiện, xác suất xảy ra tái nhiễm ở nhóm người đã nhiễm COVID-19 là rất thấp, ít hơn khoảng 12.5 lần so với người chưa nhiễm. Khả năng bảo vệ của miễn dịch tự nhiên này có thể kéo dài ít nhất là một năm.

Một nghiên cứu tương tự như vậy cũng đã được thực hiện ở Thụy Sĩ khi họ quan sát hai nhóm người đã nhiễm và chưa nhiễm virus, tính từ đợt dịch đầu tiên xảy ra ở nước của họ (Tháng Tư đến Tháng Sáu, 2020). Nghiên cứu thực hiện đến hết đợt dịch thứ hai (Tháng Giêng, 2021). Họ thấy rằng số người tái nhiễm ở nhóm người đã nhiễm là 7/498 người (tỉ lệ 1.4%), trong khi đó có đến 154 người bị nhiễm trong 996 người chưa từng nhiễm (tỉ lệ 15.5%). Ở nghiên cứu này, nguy cơ tái nhiễm của người đã bị nhiễm COVID-19 cũng rất thấp, ít hơn nhóm chưa nhiễm khoảng 11 lần (khá gần với con số trong nghiên cứu ở Ý). Nhóm tác giả cũng thận trọng đưa ra nhận định là nhóm người đã bị nhiễm virus tự nhiên thì có khả năng kháng lại việc tái nhiễm ít nhất là trong tám tháng.

Hai nghiên cứu trên thực hiện so sánh trên nhóm người đã nhiễm và chưa nhiễm virus để thấy được xác suất người bị tái nhiễm bệnh COVID-19 là rất thấp. Vậy thì so với những người đã chích vaccine COVID-19 thì như thế nào?

Cho đến nay chưa có câu trả lời chính xác, do vaccine COVID-19 mới chỉ được cấp phép sử dụng khẩn cấp từ hồi cuối năm 2020 và chỉ bắt đầu được chích nhiều hơn ở các nước, khi số lượng vaccine được sản xuất nhiều hơn và đa dạng hơn. Vì thế vẫn chưa có nghiên cứu tương tự như trên để so sánh trực tiếp giữa nhóm người đã chích vaccine và các nhóm bị nhiễm virus một cách tự nhiên. Tuy nhiên, khi mà các biến thể mới xuất hiện (như Beta ở Nam Phi hoặc Delta ở Ấn Độ) với những đặc tính có thể giúp chúng “vượt” hàng rào miễn dịch (trong tiếng Anh người ta hay dùng từ “breakthrough”) để nhiễm lên những người đã chích vaccine, thì cho đến hiện giờ cũng chưa có báo cáo khoa học nào cho thấy tỉ lệ “vượt rào” xảy ra ở người đã bị nhiễm bệnh COVID-19 trước đó ngang ngửa với những người đã chích vaccine.

Một công trình khoa học gần đây của nhóm nghiên cứu ở New York giúp làm sáng tỏ một phần tại sao khi bị nhiễm virus SARS-CoV-2 một cách tự nhiên, người hồi phục có hệ miễn dịch mạnh hơn so với người được chích vaccine. Trong nghiên cứu này họ thấy tế bào nhớ B (memory B cells) trong cơ thể người đã bị nhiễm virus có thể tiếp tục tiến hóa (evolve) trong tối thiểu một năm để tạo ra các kháng thể giúp chống lại sự xâm nhiễm của virus, thậm chí là

các biến chủng mới nguy hiểm. Trong khi đó sự tiến hóa của các tế bào B này ở người chích vaccine mRNA (như của Moderna hoặc Pfizer- BioNTech) chỉ dừng lại khoảng trong năm tháng sau khi chích ngừa. Trong một nghiên cứu khác của nhóm ở Netherlands, các nhà khoa học thấy rằng cũng có sự khác biệt rõ rệt trong nhóm người bị bệnh nặng và nhóm người bị nhẹ hoặc không triệu chứng. Huyết tương lấy từ nhóm người bị bệnh nhẹ hoặc không triệu chứng thường có ít kháng thể hơn và khả năng trung hòa virus yếu hơn, đặc biệt là đối với các chủng mới.

Nói chung, người đã nhiễm virus SARS-CoV-2 một cách tự nhiên, ngoài loại kháng thể được tạo ra để nhận biết protein S thì còn nhiều loại kháng thể khác nhận biết các loại protein khác nhau trong và ngoài con virus, tương tác với nhiều con đường tín hiệu trong tế bào, kích thích hệ miễn dịch toàn vẹn hơn.

Virus tồn tại trong cơ thể người bị nhiễm dài hơn (thường là một đến hai tuần) so với thời gian tồn tại các kháng nguyên được tạo ra bởi vaccine (thường chỉ vài ngày). Do vậy, các tế bào miễn dịch của cơ thể "học" được nhiều hơn và hiệu quả hơn, cũng giống như bạn được dạy bởi một "chương trình nâng cao" với thời lượng học dài hơn và nhiều học cụ sinh động, phong phú hơn, khiến bạn sẽ nhớ bài học lâu hơn và thậm chí phát triển khả năng sáng tạo thêm.

Tóm lại, các kết quả nghiên cứu khoa học cho đến nay cho thấy rằng những người bị nhiễm virus một cách tự nhiên (có triệu chứng lẫn không có triệu chứng) có hệ miễn dịch khá tốt để ngăn chặn sự tái nhiễm virus, ít nhất là trong tám tháng đến một năm hoặc hơn. Tuy nhiên, để bảo đảm an toàn cho những người đó và cho cộng đồng, hiện nay ở nhiều nước trên thế giới khuyên những người này nên được chích vaccine COVID-19 sau sáu tháng kể từ ngày bị nhiễm bệnh để bảo đảm có hệ miễn dịch kháng virus SARS-CoV-2 được kích hoạt đầy đủ.

https://saigonnhonews.com/doi-song/suc-khoe/bi-nhiem-covid-19-va-da-khoi-benh-co-bi-nhiem-nua-khong/